

LEADER



Slutrapport för projekt

Diarienummer:

Projektid: 060101-071231

Projektnamn: *Levande Kustvatten*

1. Syfte och mål. Beskriv syftet/målet, bakgrunden till projektet.

Syfte och målsättning

Syftet med projektet är dels att i samverkan med lokala aktörer förbättra vattenkvaliteten genom att minska belastningen av övergödande ämnen (kväve och fosfor) till de 5 projektområdena och dels att utveckla fungerande samverkansformer för hur lokala och regionala aktörer kan samarbeta för att på ett effektivt och konstruktivt sätt arbeta med och åtgärda övergödningssproblem i grunda havsvikar. Målet är att arbetsmetoden ska kunna användas generellt och överföras till andra kustområden med liknande problem. Vår förhoppning är att arbetet i pilotområdena visar att även mindre och enskilda insatser kan förbättra vattenkvaliteten lokalt och att områdena kan användas som pedagogiska exempel för att inspirera och sporra fler aktörer utmed kusten att bidra till att förbättra kustmiljön. Övriga målsättningar är att prova lokalt anpassade strategier och åtgärder för reduktion av närsaltsutsläpp, att öka kunskapen och medvetenheten om övergödningssproblem längs kusten och fullfölja delar av "MOHPSens"* åtgärder inom Vattenmiljö – övergödning genom att utveckla samverkan mellan Länsstyrelsen i Kalmar och Östergötland.

*Hållbar skärgård - Miljö och hushållningsprogram för Östergötlands och Kalmar skärgård

Bakgrund

Östergötlands och Kalmars kust- och skärgårdsområde har natur- och miljökväligheter av mycket stort skyddsvärde. Området är betecknat som riksintressant från såväl naturvårdssynpunkt som friluftslivssynpunkt. Skärgårdens grunda havsvikar är biologiskt mycket produktiva och utgör livsmiljö för många växt- och djurarter, varav ett flertal är hotade. Vikarna är viktiga lek- och uppväxtområden för fisk, t.ex. de kommersiellt viktiga arterna gädda och abborre. Dessa unika miljöer har under senare år utsatts för stora påfrestningar genom mänskliga aktiviteter. Det största hotet mot Östersjön och mot grunda havsvikar såsom projektets pilotområden (Gropviken, Jonsbergsviken, Vinö glo, Sylten och Grankullaviken) är övergödning. Orsaken till övergödningen är att alltmer fosfor och kväve tillförs havet från mänskliga aktiviteter. Näringsämnen kommer bland annat från jordbruket, industrier, reningsverk och enskilda avlopp. Förutom direkta utsläpp har utdikning och torrläggning av sjöar och våtmarker lett till att vattnet inte längre renas på naturlig väg innan det når kusten vilket förstärker övergödningseffekten.

Ökade halter av näringsämnen påverkar såväl vattenkvaliteten som växt- och djurlivet och många av problemen relaterade till övergödning är väl synliga. Bland annat leder en ökad tillgång på näring till en större förekomst av växtplankton (exempelvis stora algbloomingar på sommaren) och fler snabbväxande fintrådiga alger som breder ut sig som ett täcke på botten. Vattnet blir grumligare och när algerna dör och bryts ner förbrukas stora mängder syre vilket kan leda till att det uppstår syrebrist vid botten. Om syrgashalten sjunker tillräckligt lågt så

flyr fisken. Vattenmiljön i allmänhet och grundområdena i synnerhet hotas även av en ökad belastning av organiska miljögifter och av stora påfrestningar på fiskeresursen genom en hård exploatering och förändringar av fiskens livsmiljöer. Att vända den negativa trenden och åstadkomma en varaktig förbättring av vattenmiljön är därför av stor betydelse för att uppnå en hållbar utveckling i skärgården.

Under 1999 avslutades ett omfattande samarbetsprojekt mellan Östergötlands och Kalmar länsstyrelser som resulterade i ett program, *Hållbar skärgård - Miljö och hushållningsprogram för Östergötlands och Kalmar skärgård*, för att främja en långsiktig hållbar utveckling i skärgården. Programmet utformades i bred samverkan mellan länen och med ett stort engagemang från skärgårdsbor och andra skärgårdsintressenter. Genom den breda samverkan mellan myndigheter och olika skärgårdsaktörer skapades en plattform och goda förutsättningar för ett fortsatt organiserat samarbete. Projekt "Levande kustvatten" bygger vidare på arbetet som påbörjades med hushållningsprogrammet och tar ett steg längre genom att fokusera på utvecklande och genomförande av åtgärdsinsatser som bidrar till att åstadkomma en varaktig förbättring av skärgårdens vattenmiljö.

2. Beskriv vad som utförts i projektet under hela projektiden.

Generellt

Under projektiden har en kartläggning av miljötillståndet i de olika områdena utförts. Kontinuerlig provtagning av vattenkvaliteten har skett i samtliga vikar samt i tillrinnande vattendrag i samarbete med berörda kommuner och frivilliga. Detta för att fastställa dagsläge och kartlägga påverkanskällor (vem bidrar, hur mycket och var?). Intresset för provtagningsresultaten har varit stort och resultaten har diskuterats och spritts via möten och projektets hemsida. I ett tidigt skede sattes informationsskyltar med beskrivning av projektet och kontaktinformation upp på flera strategiska platser i områdena. Öppna möten med lokala intressenter och vattenanvändare har fyllt en viktig funktion för att öka medvetenheten om den lokala miljön, övergödningsproblematiken och inte minst, insikten om att egna insatser (små som stora) kan ha stor påverkan lokalt. Mötena har även varit ett bra forum för en öppen dialog och kunskapsutbyte mellan lokala intressenter, kommun och länsstyrelse och de har varit en viktig del i processen med att identifiera och åtgärda lokala problem och utsläppskällor. Under projektiden har det hållits ett 30-tal öppna möten med olika aktörer. Mötesinbjudningar har skett via utskick, telefoninbjudningar, anslagstavlor och hemsidan. Som ett resultat av skillnader i sammansättning av intressenter och lokala utsläppskällor har mötena i de olika områdena delvis fått olika fokus. Gemensamt för samtliga områden är att ett eller flera möten har fokuserat på enskilda avlopp och jordbrukets påverkan.

Fokus enskilda avlopp

Kartläggningen av olika påverkanskällor visade att enskilda avlopp har en relativt stor betydelse för utsläppen av gödande ämnen inom samtliga projektområden. Kunskapen om statusen på enskilda avlopp inom de olika områdena var bristfällig och en av de första åtgärderna var att tillsammans med respektive kommun genomföra enkätundersökningar och därefter inventera avloppen inom projektområdena. I utskicket, som gick till alla fastigheter inom projektets avrinningsområden, ingick förutom enkäten information om projekt "Levande kustvatten" och en beskrivning av bakgrund och syfte. Syftet med enkätstudien var att få en bättre överblick över avloppens typ och funktion. Resultaten utvärderades av respektive kommun och gav en prioriteringsordning över vilka avlopp som bör åtgärdas först. Unikt är att beslutet att genomföra enkätstudien och en efterföljande inventering i Grankullavikens

avrinningsområde togs i samband med ett öppet möte där alla närvarande, som själva skulle granskas, var positiva till en sådan insats. Enkätstudierna följdes upp med möten med inbjudna experter som informerade om gällande regler och gav exempel på möjliga förbättringar. Som nämndes ovan utfördes inom projektet även en inventering (besiktning på plats) av samtliga avlopp inom Gropvikens, Jonsbergsvikens och Grankullavikens avrinningsområde. I Loftaåns avrinningsområde pågår en inventering. Totalt inventerades **X** (214 + **X**) anläggningar och besöken visade att ett flertal anläggningar var ålderstigna med nedsatt funktion. Materialet ligger till grund för kommunernas fortsatta arbete med att åtgärda avloppen i respektive område.

För att sätta fokus på hur egna, enkla, insatser kan bidra till en förbättrad miljö har projektet även drivit kampanjer för fosfatfria tvätt- och diskmedel tillsammans med de lokala Naturskyddsföreningarna. Informationsmaterial delades ut på öppna möten, spreds via brevlådor och anslagstavlor i projektområdena och i lokala affärer samt via projektets hemsida.

Som en del av projektet har det även, tillsammans med Norrköpings kommun, gjorts ett pilotprojekt för att undersöka möjligheterna att dokumentera information om och underlätta arbetet med enskilda avlopp med hjälp av olika GIS- och kartverktyg.

Fokus jordbrukets påverkan

Inom flera av projektets områden finns stora områden med åkermark vars brukning påverkar läckaget av näringsämnen till omgivande vattendrag. Flera möten och några fältvandringar med fokus på jordbrukets påverkan har hållits inom projektet. Mötesinbjudningar har gått till alla berörda markägare och inbjudna experter från kommun, länsstyrelse och Hushållningssällskapet har deltagit. Förutom informationsutbyte har mötena lett till ett flertal åtgärder som har anpassats efter de lokala förutsättningarna. Utöver möten skickades en enkät ut till lantbrukarna i olika avrinningsområden. Detta som en del i arbetet med att ta fram och förankra åtgärder som var önskvärda och genomförbara i området. I samband med enkätuppföljning besöktes flera markägare och kontakt med övriga har skett via åtskilliga timmars telefonsamtal. Ett resultat av projektet är att ett flertal lantbrukare i området har gått med i ”Greppa Näringen”, genomfört växtnärbalanser och upprättad en rådgivningsplan som innehåller varierande rådgivningar inom växtnäring och utfodring, allt enligt behov. Andra åtgärder som genomförts för att minska näringsläckaget är markkalkning och markkartering. Generellt har intresset för, och kunskapen om, vattenvårdande åtgärder ökat avsevärt och förhoppningen är att det i åtminstone ett av områdena bildas en vattendragsgrupp som fortsätter att jobba med dessa frågor på ideell basis.

Anläggande av våtmark

Provtagningar i Grankullavikens avrinningsområde visade på mycket förhöjda koncentrationer av näringsämnen och framförallt fosfor i kanalen från Grankulla by. Troligen förorenas kanalen av såväl jordbruksmark som ett stort antal dåligt fungerande enskilda avlopp. Förutom de beskrivna insatserna riktade mot utsläpp från enskilda avlopp och jordbruksmark fanns det hos markägare ett stort intresse för ytterligare insatser i form av anläggande av en mindre våtmark. Våtmarkens syfte är att verka som en fosforfälla samt, då den är belägen nära kusten, som en bra lekmiljö för kustlekande fisk såsom abborre och gädda. På grund av våtmarkens storlek och belastningstryck (våtmarken belastas till stor del av enskilda avlopp) genomfördes denna åtgärd inom projekt ”Levande kustvatten” istället för inom landsbygdsprogrammet. Projektägare är Borgholms kommun.

Övriga insatser

I Grankullavik framkom i diskussioner på öppna möten att det fanns farhågor att botten sediment i delar av viken var förorenade. Som ett resultat av detta genomfördes bottenprovtagningar och efterföljande analyser i området kring det gamla sågverket och ute i viken. Resultaten visade att fiberbankarna med sågspån och bark vid gästhamnen hade något förhöjda koncentrationer av kadmium och zink samt av vissa PAH-er. Eventuellt kan föroreningarna komma från kreosotimpregnering och tillverkning av tjära och träkol vid sågverksområdet. Halterna är inte hälsofarliga för människor. Positivt var att övrigt sediment från viken inte hade förhöjda koncentrationer av något av de undersökta ämnena. Resultaten från undersökningen presenterades på ett öppet möte. Resultaten av undersökningen är av stort intresse även ur övergödningssperspektiv då det i området finns ett intresse för att ta bort sediment i syfte att avlägsna bundet fosfor. Även bottenvegetationen i Grankullaviken har undersökts med hjälp av dykare.

I Grankullavik är ett symptom på övergödning i kombination med minskat bete en tilltagande igenväxning av vass kring bryggor och badplatser. Utifrån detta har det inom projektet köpts in en enkel, batteridrivna vassklippare som sköts av byalaget. Vassklipparen är endast till för småskalig klippning för att hålla bryggor fria och skörd av vass kräver samråd med länsstyrelsen. Diskussioner på öppna möten har lett till en ökad förståelse för vassens positiva egenskaper såsom att den rensar vattnet genom att ta upp näring, den minskar grumligheten och är viktig för häckande fåglar. På de öppna mötena fanns även ett stort intresse för vegetationen i Grankullavik. Utifrån detta genomfördes dykundersökningar av undervattensvegetationen.

Vid utloppet av Loftaån vid Vinö glo finns ett större våtmarksområde. Efter diskussioner med lokala intressenter framkom att våtmarken stundtals var torrlagd. Som ett resultat genomfördes en anpassning av våtmarkens inföde. Detta för att öka inflödet av vatten från Loftaån. Förutom att bidra till en högre vattennivå i våtmarken var syftet även att öka mängden inkommande vatten från Loftaån och därmed öka den naturliga reningen. I området finns en mycket aktiv fågelklubb som har hjälpt till med vattenprovtagning i projekt ”Levande kustvatten”. Fågelklubben kommer i samarbete med markägare och kommunen att fortsätta arbetet med att förbättra våtmarken med avseende på biologisk mångfald och näringsretention.

Framtagande av informationsmaterial

Projektet har även fokuserat på framtagande och spridande av information. För att underlätta informationsutbytet med lokala intressenter i projektområdena har det skapats en hemsida (www.levandekustvatten.se). På hemsidan finns allmän information om ”Levande kustvatten”

och övergödning men även mer specifik information om projektområdena. Hemsidan har fungerat som ett forum för att sprida provtagningsresultat, mötesinbjudningar och minnesanteckningar från genomförda möten. Information avseende projektet har även spridits via områdesspecifika informationsskyltar som satts upp på flera strategiska platser i avrinningsområdena samt via uppdateringsutskick till mötesdeltagare och utskick till alla fastigheter i samband med enkätundersökningarna. Annat informationsmaterial som tagits fram och spridits via projektet är kampanjmaterialet avseende fosfatfria tvätt- och diskmedel (se enskilda avlopp ovan). Eftersom det finns ett stort antal fritidsbåtar i de utvalda skärgårdsområdena har projekt "Levande kustvatten" även tagit fram en informationsbroschyr ("Båtliv för ett renare hav") med fokus på båtägare. Broschyren har tagits fram i två versioner; en för Kalmar län och en för Östergötlands län, och innehåller allmän information om kust- och skärgårdsmiljön, specifik lokal information avseende latrintömningsmöjligheter och skyddade områden med mera och tips hur båtägare kan bidra till en bättre kustmiljö.

Tabell 1. Genomförda åtgärder/insatser inom projekt "Levande kustvatten"

Åtgärd/Insats	Utförare	Resultat
Miljöövervakning	Länsstyrelsen/enskilda aktörer	Bättre bedömningsunderlag för åtgärder
Rådgivning inom "Greppa näringen"	Länsstyrelsen	Bättre hantering av näringsämnen inom jordbruket
Enkätundersökning av enskilda avlopp	Kommunerna/Länsstyrelsen	Bättre kunskap om statusen på enskilda avlopp
Inventering av enskilda avlopp	Kommunerna/Länsstyrelsen	Bättre kunskap om statusen på enskilda avlopp
Karakterisering enligt vattendirektivet	Länsstyrelsen	Bättre bedömningsunderlag för åtgärder
Markkartering	Hushållningssällskapet	Bättre kunskapsunderlag för spridning av gödsel
Vassröjning	Enskilda aktörer	
Flytgödselanalys	Konsult/enskilda lantbrukare	Bättre kunskapsunderlag för spridning av gödsel
Markkalkning	Konsult/enskilda lantbrukare	Bättre jordstruktur vilket bör minska fosforläckaget
Anläggande av våtmark	Kommun/Konsult/markägare/Länsstyrelsen	Ökad retention av näringsämnen
Förbättring av existerande våtmark	Kommun/markägare/Länsstyrelsen	Ökad retention av näringsämnen
Sedimentundersökning	Kommun/Länsstyrelsen	Bättre bedömningsunderlag för åtgärder
Undersökning av bottenvegetation	Länsstyrelsen	Bättre bedömningsunderlag för åtgärder
Informationsbroschyr - båtliv	Länsstyrelsen/Konsult	Ökad kunskap om båtlivets påverkan på havsmiljön
Informationskampanj fosfatfria tvättmedel	Länsstyrelsen/Intresseorganisationer	Ökad kunskap om enkla åtgärder för att minska övergödningen
Biotopkartering	Konsult	Bättre bedömningsunderlag för åtgärder

3. Redogör för projektets verkliga resultat (utfall) jämfört med förväntat resultat (mål) samt orsaker till eventuella avvikelser. Utgå från er projektansökan.

Syfte att förbättra vattenkvaliteten i samverkan med lokala aktörer:

Ett stort antal åtgärder har genomförts för att förbättra vattenkvaliteten i pilotområdena. Samtliga åtgärder har genomförts i samförstånd med lokala intressenter samt berörd kommun och ett flertal av de genomförda åtgärderna har föreslagits av lokala intressenter i samband med diskussioner på öppna möten. Även jordbruksåtgärderna är anpassade efter lokala förhållanden efter noggrann förankring hos berörda lantbrukare. Huruvida de genomförda åtgärderna har lett till mätbara förändringar i pilotområdena är för tidigt att säga eftersom projekttiden är för kort och antalet mätningar för få för att kunna bortse från naturliga variationer i flöde och koncentrationer. Utifrån denna insikt sattes det inom projektet inget direkt mål kopplat till koncentrationsminskningar. Nationell statistik visar dock att jordbruk anslutna till "Greppa Näringen" har mindre näringsläckage på sikt som ett resultat av återkommande växtnäringsbalanser. Markkartering ger bättre anpassade gödselgivor och därmed ett minskat fosforläckage. Även markkalkning påverkar fosforläckaget genom att minska ytavrinningen. Utsläppen av näring minskar också med varje dåligt fungerande avlopp som åtgärdas då reningsgraden för fosfor kan öka från 5 % till 90 % beroende på tekniklösning. Avseende den anlagda våtmarken i Grankullavik kommer även den på sikt att minska mängden näring (framförallt fosfor) som når Grankullaviken.

Syfte att utveckla fungerande samverkansformer

Projektets strategi har varit att skapa ett klimat för öppen dialog genom personliga möten. Öppna möten har med jämna mellanrum genomförts i alla områden och de har fungerat mycket bra för kunskapsutbyte och dialog. Vidare har mötena varit en plattform för fortsatta kontakter och lett till att lokala aktörer hör av sig med idéer och funderingar kring projektet och möjliga insatser. För att nå ut till så många lokala aktörer som möjligt har vi utöver de öppna mötena använt oss av utskick till alla fastigheter, informationsskyltar i pilotområdena och en hemsida. Även om huvudprojektledarskapet har skiftat mellan Östergötlands och Kalmar län har varje län haft en projektledare som under projekttiden har skött de löpande kontakterna med lokala aktörer i respektive län, allt för att underlätta kommunikationen.

Strategin, som byggt på att länsstyrelsen tillsammans med kommuner och lokala intressenter kartlade dagsläget och därefter formulerade åtgärds mål som var önskvärda och genomförbara inom respektive område, har fungerat bra. Samverkan genom personlig kontakt (öppna möten, telefonsamtal) är mycket givande men tidskrävande. Under projekttiden har det framkommit att arbetsmetodiken måste varieras något beroende på antal och sammansättning av de lokala intressenterna, påverkanstryck och engagemang och resurs hos berörd kommun. Exempelvis fungerar öppna möten med alla lokala intressenter bra i ett litet avrinningsområde med likartad påverkan. I större områden är det ofta mer givande att bjuda in till riktade möten med en grupp intressenter, exv jordbrukare. Detta för att möjliggöra en mer detaljerad diskussion. Vidare är det av stor vikt att ha en bra dialog och samarbete med berörd kommun, inte minst då de kommunala handläggarna har stor lokalkännedom.

En bra samverkan med lokala aktörer har även skapats genom att tillvarata det lokala engagemanget. Detta har möjliggjort satsningar som annars hade varit svåra att genomföra. Ett exempel är att privatpersoner och intresseföreningar i samarbete med Länsstyrelsen och berörd kommun har genomfört provtagningar. Vidare genomfördes inventeringen av enskilda avlopp i Grankullavikens avrinningsområde av en boende i området som har stor lokalkännedom och inte minst ett stort kontaktnät. En målsättning var att projektet inte skulle

uppfattas som Länsstyrelsens utan även kommunens och lokalbefolkningens. För att hålla ihop projektet och driva det vidare har det dock varit viktigt att ha en ansvarig projektledare, i detta fall lokaliserad till länsstyrelsen.

Den använda samverkansstrategin är sammanfattad i bilaga 1.

Syfte att inspirera och sporra andra aktörer

Projektets ambition har varit att ta fram en bra arbetsstrategi för samverkan och visa på samverkansvinster samt lyfta fram möjligheterna av att lära av varandra. Syftet var att visa att även små åtgärder har betydelse för den lokala miljön. Ur detta perspektiv tycker vi att vi har lyckats ta fram en fungerande strategi som kan användas i framtiden för att inspirera och sporra aktörer i liknande områden att förbättra sin vattenmiljö.

Syfte att öka kunskapen och medvetenheten om övergödningsproblem och visa att mindre insatser ger effekter

Projekt "Levande kustvatten" har satsat mycket på kunskapsspridning genom hemsida, öppna möten och informationskampanjer. Inom projektet har vi nått fram till många lokala aktörer och boende vilket har visat sig genom ett stort gensvar på öppna möten, engagemang i provtagning och riktade åtgärder och många telefonsamtal från nyfikna som har hört talas om projektet men själva inte deltagit i möten. Kustmiljön berör och många är bekymrade över de förändringar som de ser. En mycket viktig aspekt inom projektet har varit att förmedla budskapet att det finns mycket man kan göra som enskild individ och att man även har ett personligt ansvar. Exempel på åtgärder som enskilda individer kan genomföra är sådana som inte är förknippade med någon extra kostnad såsom att använda fosfatfria tvätt och diskmedel och tvätta bilen på rätt ställe till mer kostsamma åtgärder som att förbättra sitt enskilda avlopp enligt rådande lagstiftning. Informationsinsatsningen gentemot enskilda avlopp har i samtliga områden resulterat i att enskilda har blivit medvetna om påverkan och lagstiftning avseende enskilda avlopp. Vidare har de berörda kommunerna intensifierat arbetet med avloppsproblematiken i dessa områden.

Även insatserna riktade mot jordbruket har lett till en ökad medvetenhet. Exempelvis så har projektet skapat ett intresse för fortsatt vattenrelaterat arbete hos berörda lantbrukare och övriga intressenter i Loftaåns avrinningsområde (Vinö glo). Förhoppningen är att detta intresse resulterar i en vattendragsgrupp som i samarbete med kommunen fortsätter att jobba aktivt med dessa frågor. Vidare har flera lantbrukare gått med i rådgivningssatsningen "Greppa Näringen". Projekt "Levande kustvatten" har även bidragit till större fokus på båtlivet i pilotområdena. Detta har resulterat i en informationsbroschyr med fokus båtliv, vilken även den bidrar till en ökad medvetenhet om övergödningsproblem i och utanför pilotområdena.

Syfte att fullfölja delar av MoHPsens åtgärder genom att utveckla samverkan mellan Länsstyrelsen i Kalmar samt Östergötland.

Projektet har vidareutvecklat samverkan mellan de två länsstyrelserna. Huvudprojektledarskap har skiftat mellan Östergötland och Kalmar län och varje län har haft en projektansvarig. Länens projektansvariga har haft regelbunden kontakt genom möten, email och telefonsamtal och åtgärdsarbetet i respektive län har samordnats. I arbetet med MoHPsen togs det fram ett stort antal åtgärdsförslag för att motverka övergödning men det genomfördes inga åtgärder. Inom detta projekt har vi gått ett steg längre och genomfört ett antal av de i MoHPsen föreslagna åtgärderna inom ett begränsat geografiskt område.

4. Beskriv det "mervärde" projektet har åstadkommit i bygden, övrigt uppkomna resultat till följd av projektet.

Projekt "Levande kustvatten" har lett till att alla berörda kommuner har intensifierat arbetet med enskilda avlopp i pilotområdena. De öppna mötena har skapat en dialog mellan olika intressenter i pilotområdena och även fungerat som en kontaktyta för de boende, vilket har lett till att bekanskap har fördjupats. Projektet har även skapat mervärde genom att privatpersoner och intresseföreningar i samarbete med Länsstyrelsen och berörd kommun har genomfört provtagningar. Utöver provtagning genomfördes inventeringen av enskilda avlopp i Grankullavikens avrinningsområde av en boende i området som har stor lokalkännedom och ett brett kontaktnät. Förutom att genomförandet för projektets del blev mer effektivt bidrog upplägget även till betald sysselsättning i ett område med stor brist på arbete.

Andra mervärden i pilotområde Grankullavik är att en av de lokala aktörerna under sommaren 2007 höll en mycket uppskattad föreläsning baserad på resultaten av projekt "Levande kustvatten" på Trollskogens Naturum. Vidare kommer det från och med 2008 att finnas en utställning avseende Östersjön med fokus Grankullavik på Trollskogens Naturum. Vid Naturum kommer det även att finnas en utställning om våtmarker. Denna utställning kommer att uppmärksamma våtmarken som anlades inom projekt "Levande kustvatten". I Loftaåns avrinningsområde är förhoppningen att den ökade medvetenheten leder till att det bildas en vattendragsgrupp som i samarbete med kommunen fortsätter att jobba aktivt med övergödningsfrågor efter projektidens slut. Som ett resultat av projekt "Levande kustvatten" kan Loftaån även komma att bli pilotområde i ett större projekt med fokus på restaurering i syfte att återskapa ett mer naturligt vattendrag.

5. Hur blev det faktiska utfallet gällande projektets förväntade indikatorer /resultat (indikatorerna finns angivna i beslutsdokumentet)?

<i>Indikator och måttenhet</i>	<i>Antal</i>	<i>Utfall</i>	<i>Kommentar</i>
Utbildningsinsatser	200 (män/kvinnor)	256 170/86	Projektet har väckt stort intresse och mötesdeltagandet har varit högt
Nya produkter och tjänster	1	12	Broschyr båtliv, våtmark, inventeringar enskilda avlopp (3), information enskilda avlopp, markkartering, markkalkning, informationskampanj tvättmedel, biotopkartering, sedimentundersökning, informationstavlor
Nätverk	1	1	Ett väl fungerande nätverk mellan berörda länsstyrelser och kommuner har etablerats
Bevarande	1	1	Projektet har syftat till att öka kunskapen och medvetenheten om övergödningsproblem längs kusten, vilket har uppnåtts
Samverkan	1	4	Samverkan mellan länsstyrelsen, berörda kommuner, intresseorganisationer och enskilda individer har uppnåtts inom respektive pilotområde

6. Ekonomi

Har det förekommit avvikelser mellan uppkomna kostnader och budgeterade

kostnader?

Om det är fallet, vilka är avvikelserna och vilka är skälen till dessa avvikelser?

Tabell fylls i av Leader-kontoret efter slutredovisning:

Kostnader	Budget	Utfall
Egen personal		
Ideellt arbete		
Externa tjänster		
Lokalkostnader		
Investeringar		
Övriga kostnader		
TOTALT		
Finansieringen har skett genom *		
EU-medel		
svensk offentlig finansiering		
Privat kontant finansiering		
Ideell tid		
TOTALT		

6. Beskriv vilka insatser som vidtagits för att sprida projektets resultat och sprida erfarenheter från arbetet med att genomföra just ert projekt.

Bifoga kopior på tidningsartiklar, annonser m.m.

Information om projektet har spridits via projektets hemsida (www.levandekustvatten.se), vilken beskriver projektet som sådant, pilotområdena, aktuella händelser och resultat från provtagningar med mera. Resultat från provtagningar och kartläggning av påverkanskällor har även spridits via de öppna mötena samt via informationsblad. I Grankullavikens avrinningsområde har delar av projektets resultat spridits i en tidningsartikel (Barometern-OT, 2007-03-01) samt via en öppen föreläsning på Trollskogens dag (sommaren 2007). Resultat från projektet kommer även att presenteras på Trollskogens Naturum under säsongen 2008.

Internt på Länsstyrelsen i Kalmar och Östergötland har resultat och erfarenheter spridits via ett flertal föredrag. Information om projektet har även spridits på möte med länens lantbruksgrupper och med LRFs lokalgrupper.

I samband med uppstart av projektet spreds information bl a via tidningsartiklar och en radiointervju.

7. Har projektet konstruerat/producerat/utformat några rapporter, utredningar, broschyrer, CD eller annat informationsmaterial?

Ja, se nedan.

Om, vad?

Projekt "Levande kustvatten" har satsat mycket på kunskapsspridning. Ett steg i detta har varit att ta fram informationsmaterial. Information avseende projektet har spridits via områdesspecifika informationsskyltar som satts upp på flera strategiska platser i avrinningsområdena. Annat informationsmaterial som tagits fram och spridits via projektet är kampanjmaterial avseende fosfatfria tvätt- och diskmedel. Eftersom det finns ett stort antal fritidsbåtar i de utvalda skärgårdsområdena har projekt "Levande kustvatten" även tagit fram en informationsbroschyr ("Båtliv för ett renare hav") med fokus på båtägare. Broschyren har tagits fram i två versioner; en för Kalmar län och en för Östergötlands län. Sammanställningar har även gjorts baserat på provtagning (respektive län) och baserat på enkätundersökningar och inventeringar av enskilda avlopp (respektive kommun).

Har kontoret fått ett exemplar?

Kopior på områdesskyltar, kampanjmaterial och informationsbroschyrer bifogas.

8. Finns det något mer som projektet vill informera LAG/kontoret om?

Ort och datum

.....
Projektledarens underskrift

Namnförtydligande

ifylles av LAG/kansli

LAG:s slutkommentar:

Rapporten godkännes.

Ort och datum

.....
Underskrift LAG